

ABONAMENTUL
 Pe un an . 24 Cor.
 Pe jum. an . 12 :
 Pe 1 lună . 2 :
 Num. de Duminică
 pe un an 4 Cor. — Pen-
 suri România și America
 10 Cor.
 Num. de zi pentru Ro-
 mania și străinătate pe
 un an 40 franci.

TRIBUNA

REDACȚIA
 și ADMINISTRAȚIA
 Deák Ferenc-utca 20
 —
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.
 Manuscrisurile nu se în-
 spoiază.
 Telefon pentru oraș și
 comitat 502.

Dar de Crăciun.

(R.) După primăvara fioroasă, când pământul a fost udat cu sânge, a urmat vara plină de îngrijorare, dar în care cei mai luminați și mai cu inimă bărbați de stat ai României s'au frământat și au muncit cât într-o viață de om... Toamna s'a făcut înțelegerea dintre partidele politice și iată, astfel, de Crăciun i se dă țării reforma agrară, menită a lecuși cea mai neagră mizerie, a pune capăt celor mai neomenoase exploatare și a șterge cea mai mare rușine de pe fața neamului românesc.

Starea, în care a trăit adică majoritatea țărănilor din România, a fost o sclavie.

Purtarea unei părți dintre proprietari față de țărânie, dar mai ales ceea ce săvârșeau arendașii, a fost revoltătoare... Bărbați de stat cumpeți și cu dragoste pentru neam, ca D. Sturdza și Ioan Brătianu, au spus-o aceasta. Iar în discuția ce s'a urmat la camera între reprezentanții cei mai autorizați ai celor două partide, nu s'a ridicat unul singur, care să conteste răul din trecut, și, prin urmare, să nu recunoască urgența unei radicale lecuiri.

Așa se explică faptul, că într-o singură sesiune parlamentară corpurile legiuitoare române realizează o reformă, care în alte țări — în alte împrejurări sigur că și în România — ar fi preocupat și frământat pe legiuitori ani de-a rândul.

Mărturisim sincera noastră admirație pentru bărbații de stat, cari după o cataclizmă ca răscoala de astă primăvară ridicându-se la înălțimea unei depline înțelegeri a chestiunii agrare și dându-i o grabnică deslegare, acum, de serbători au adus mângâiere în căminurile tuturor românilor. În același timp, în fața străinătății au produs, de sigur, impresia, că România e un stat plin de vigoare, condus de bărbați de stat inteligenți și prevăzători, și că nu este decât chestie de timp ca din zguduirea recentă România să-și tragă toate învățăturile și consecvențele și să se îndrume spre cea mai plină prosperare.

Sperăm că s'a pus temelie unei vieți într-adevăr omenești, demne și trainice a țărâniei și că s'a găsit mijlocul de a micșora distanța prea mare dintre bogat și sărac de care a vorbit cu atâta convingere și elocvență dl ministru Brătianu.

Se înțelege, s'a făcut numai începutul reformelor. Urmează adică și alte proiecte de legi, cari fac parte din complexul întocmit de actualul guvern. Brazda cea adâncă este însă trasă, curentul e pornit și după discuțiunea și votarea celui mai important proiect, nu mai suferă îndoială, că și celelalte se vor primi fără nici o dificultate. La Senat deja s'a și votat proiectul de lege prezintat de dl ministru Stelian, menit să ușureze servirea justiției la sate. Cât despre Casa Rurală, care completează legea tocmelilor

agricole și fără de care țărâniea ar sta ca legată la mâni, există cea mai desăvârșită înțelegere în partidul național liberal.

Partidul conservator nu va putea nici el să ridice obiecțiuni, ci discuția se va urma cel mult pentru a găsi mijlocul cel mai practic de a elibera țărâniea de sub jugul greu de până acuma și de a-i înlesni creditul, fără de care propășirea economică nu e cu putință.

Un alt moment îmbucurător în lupta aceasta a fost împrejurarea, că între partide discuțiunea a culminat nu în acuzări reciproce, cum de atâtea ori s'a văzut în trecut, ci în desvoltarea mai cu aparat a diferitelor argumente ce partidele și-au adunat întru susținerea punctului lor de vedere.

Cum în parlament sunt reprezentanții cei mai de seamă și ai opoziției, ni-s'a dat să vedem luptă de principii instructivă. Vorbirile fruntașilor conservatori Carp, N. Filipescu, Take Ionescu și A. Marghioman e adevărat, cuprind vederi cari nu concordă cu ideile desfășurate de membrii guvernului și susținute cu un elan de rară însuflețire, cu o logică strânsă și un discernământ admirabil din partea dlui I. G. Duca; cine s'ar încumeta să negă însă la îndoială, că numai dintr-o astfel de ciocnire a ideilor scapără — lumina și adevărul?!

Mare a fost mâhnirea noastră astă primăvară, când străinătății România era înfățișată ca un stat în descompunere iar blânda și cumintea țărânie române ca feroce, însălbătăcită. Și cu durere adâncă în suflet ceteam cum falnica armată a marelui Căpitan dela Plevna a rămas singurul punct fix în întocmirea de stat a fraților noștri de dincolo. Tot atât de mare este însă în prezent mândria noastră, văzând cât de iute s'a recules regatul, ce înfloritoare îi sunt finanțele și cu câtă râvnă se muncete la așezarea temeliiilor noi și trainice.

Mare a fost răspunderea ce și-a azumat actualul guvern când a primit astă primăvară cărma țării. Dar dela marele Ioan Brătianu încoaci, nici n'a fost ministru, care mai cu drept cuvânt să fi putut cita cuvintele despre *tăria ideilor* — raportându-se la Gheorghe Lazar — de cum, a făcut-o fiul său, actualul ministru de Interne, nici șef de cabinet care — ca dl Sturdza — de Crăciun să aducă țării un dar mai bogat, de cum e legea menită să pună capăt ori să mai ușureze suferințele milioanele de țărani români, cari ne-au păstrat limba, obiceiurile frumoase românești și atâtea mari virtuți; să ridice din sclavie economică pe strănepoții învingătorilor dela Podul Înalt, dând pământ și puțință de a trăi celor cari pentru țară au umplut cu trupurile lor șanțurile dela Plevna și-au udat cu sânge fiecare brazdă de pământ românesc.

Și-au săpat astfel adânc numele în inima fiecărui român!

„Spargere în partidul național“.

Sub acest titlu »Aradi Közlöny« de azi — și de sigur și ziarul din Budapesta — aduce un articol menit să producă senzație nu atât în cercurile maghiare, cât mai ales în cele românești.

Iată de ce e vorba și ce relatează numitul ziar:

»Dr. Ioan Suci, deputat, membru al partidului național, azi nainte de amiază (2 Ianuarie) a înștiințat că *iese din partidul naționalist*. Știrea din Budapesta spune, că ieșirea aceasta se motivează prin faptul că membrii partidului, între ei și dr. Suci, pe d'oparte sunt foarte amărâți de neputința lui dr. T. Mihali, prezidentul partidului, pe de altă parte nu aprobă nici stăruința lui dr. V. Lucaciu de a ține partidul național în continuă legătură cu guvernul.

»Că am fost bine informați (prevestise asta în numărul său dela Crăciun! »Tribuna«), se dovedește prin ieșirea din partid al lui Suci și astfel iarăși trebuie să spunem, ceea ce am constatat în numărul nostru de Crăciun, că *în urma neînțelegerilor lăuntrice, partidul național se va sparge cu desăvârșire*.

»Partidul el însuși nu s'a ocupat până acum în chip oficial cu ieșirea, cu toate că Suci deja de luni de zile nu a mai fost în Budapesta și celor cu cine a vorbit, a descoperit cauzele ieșirii sale din partid. A spus că și el și partidul a fost nemulțumit cu atitudinea lui Stefan Cicio Pop în chestia Vaida, pentru că Pop, fără a fi avut împuternicire dela partid, a aservit pe Vaida. În deosebi Suci a fost cel care a dat expresie nemulțumirilor.

»Partidului național, care e singurul partid serios de opoziție al parlamentului, îi lipsește coeziunea. Asta s'a documentat din nou cu aceea, că în »Budapesti Hirlap« dela anul nou s'a scris articol sub titlul »De ce nu obstruează românii?« în care atitudinea bălătoare la ochi a partidului cu prilejul discuției transacțiunii se comentează cu păreri despre cari deputatul Vasile Goldiș a declarat hotărât redactorului nostru că nici desvoltările lui Aurel Vlad, nici explicațiile corespondentului din Budapesta al »Viltorului«, nici argumentarea din »B. H.« nu acopăr adevărul.

Ca ziar pus în serviciul partidului național, trebuie să ne oprim asupra acestui comunicat menit să împrăștie în public nedumeriri și chiar mâhniri. Mai ales că așa socotim: mai bună e politica pe față, nu de ștruț, — și urmărim în toate cunoașterea adevărului.

Știm și noi, de mai multe luni, că dl Suci nu consimte cu politica clubului naționalităților și că e de mult decis a părăsi acest club. Nu știm însă că s'ar fi decis să iasă din partid. În acest caz nu ziaristica, nici chiar clubul, ci alegătorii săi ar fi în drept să primească primul avis.

Iată de ce nici nu ne vom apuca să discutăm comentariile ce presa maghiară face în jurul acestei demisiuni, nici chiar asupra motivelor cari l-au determinat pe dl Suci să la hotărârea de mai sus, ci pentru liniștirea și lămurirea marelui obște românesc, ne-am adresat unui fruntaș arădan să ne spună părerea sa. Iată declarația acestui fruntaș competent:

»Ori care ar fi deosebirile de vederi între membrii clubului național, membrii aceștia au și cuvenita pricepere și zelul nobil de a face

ca momentele personale să nu precumpenească asupra situațiilor certe, *care reclamă înțelegere și solidaritate perfectă!* Iar situația actuală cere tuturor să-și subordoneze părerile ori simțurile subiective interesului mare de a ne prezenta uniți în fața luptelor grele ce ne așteaptă. Mai ales că avem de purtat luptă pe două fronturi: nu numai față de guvern adecă, ci și față de tendințele ce au eșit la iveală din recenta acțiune în publicistică a d-lui dr. E. Babeș, proprie a produce diversiuni în spiritul public românesc. A lăsa să se înstăpânească asupra noastră intenții cași cele ce se exprimă în comentariile ce presa maghiară dă unui incident ce se poate ivi în viața ori cărui partid, ar fi să ne arătăm politicește nematuri. Mai ales, că *nici odată n'a fost reclamată atât de imperios înțelegerea dintre frați și procederea armonică în toate*, precum este cerută acum și de interesele vitale naționale și de spiritul public ce domină toate straturile societății românești.

Se va găsi deci și modalitatea proprie a tempora un incident pe care presa maghiară îl prezintă în culorile unui mare eveniment și, în tot cazul, obștea română poate să fie liniștită: interesele și demnitatea partidului, precum și puterea lui de acțiune n'are să sufere și viitorul cel mai apropiat are să dovedească strălucit cât de mult se înșală presa adversară care prevestește spargerea partidului național!

Constatăm, de altfel, că într-o convorbire pe care dl Suciu a acordat-o ziarului »Függetlenség«, (de azi), chiar după ce critică aspru viața internă a clubului, pune în vedere că în caz de reorganizare, ceea ce i-s'a promis, rămâne în — partid.

Discursul dlui Ioan I. C. Brătianu,

ministru de interne,

rostit în ședința adunării deputaților la 14 Decembrie 1907 în camera României.

Domnilor Deputați,

Legea actuală se discută de atâta vreme, atât în Adunare cât și în comisiunea parlamentară, și am avut ocaziunea cu toții să asistăm la debateri, nu numai atât de luminoase, dar și atât de strălucite, încât, desigur, m'aș fi putut dispensa de a lua cuvântul.

La sfârșitul discursului raportorului legii, eram aproape hotărât să renunț a vorbi pentru a acce-

leră debaterile parlamentare; m'am gândit însă că nu se cuvine ca discursul unui om de însemnătate și autoritate a dlui Carp să rămâie fără răspuns de pe banca ministerială.

Nu doar că aș avea pretențiunea să clarific ideile dsale din senzul nostru, de oarece nu l-au convins debaterile de până acum; dar pentru că ași dori ca în această incintă cuvântarea dsale să nu rămână fără răspuns.

Dior, este un punct asupra căruia cu toții suntem de acord: o situațiune grea este înaintea noastră. Și mai suntem de acord că situațiunea este grea, că distanța dintre țărâtime și cealaltă parte a societății românești este prea mare și că nu este o stare socială sănătoasă când asemenea distanțe se accentuează.

Eu constat aceasta nu cu pesimism. Nu sunt pesimist. Cred chiar că pesimismul este în sine o infirmitate a omului politic. Nu sunt pesimist, fiindcă realitatea, despăcată mai adânc, nu dă voie ca să fi pesimist.

Este incontestabil că progrese imense s'au făcut în statul nostru și este incontestabil că aceste progrese se resimt și în pătura țărânească.

Aceasta nu împiedică însă ca distanța între pătura țărânească și celelalte clase sociale să fi crescut. — Ceea ce este foarte natural: Este o lege mecanică, care vrea ca efectele forțelor să fie în raport invers cu masele pe care le mișcă. Forța socială, forța civilizatoare, care s'a exercitat în acest stat, a făcut fatalmente ca să se miște mai repede masa mică a claselor superioare decât masa mai mare a țărâtimei. Astfel că, plecate dela un punct, care eră aproape comun, mizeria comună de atunci, distanța între ele s'a mărit.

Asistăm deci la un fenomen foarte natural; aceasta nu ne îndreptățește să zicem că nimic nu s'a făcut pentru țărâni în decursul timpului de către predecesorii noștri. Dar trebuie să constatăm că, dacă progres a existat, el nu a fost suficient. Chiar dacă până în primăvara trecută ar fi fost oamenii destul de puțin în curent cu realitatea, pentru că să se îndoiască de un asemenea adevăr, — în urma revoltelor el nu se mai poate negă.

Desigur că cauzele revoltelor se pot rezuma, precum am zis dela început, într'una singură: distanța prea mare între țărâtime și între restul societății românești.

S'a observat, cu oarecare mirare, că revoltele nu au pornit totdeauna din punctul de unde mizeria eră mai mare. Această mirare denotă o lipsă de cunoștințe sociologice, pentru că e constatat că nu atunci, când mizeria este absolută, extremă, izbucnesc revolte. Trebuie să aibă omul cunoștință de starea mizerabilă în care se găsește,

pentru că un asemenea proces să se poată întâmpla. (Aplauze).

Chiar acum, dela tribună, adversarii noștri politici au recunoscut că cauzele revoltei au fost mentalitatea țărânului și starea lui materială.

Aceste două cauze sunt combinate între ele astfel, încât se suprapun. — Când vorbim de mentalitatea țărânului, în primul rând ne vine în minte educațiunea lui, din punctele de vedere social și economic.

Spiritul de economie nu se poate dezvolta decât atunci când siguranța există într'o societate, și este cert că, în secolele trecute, siguranță nu a fost în statul nostru. Prin urmare spiritul de economie nu se putea dezvolta. Chiar acum, cu moravurile imprimate de acele vremuri administrațiunii, justiției, nu există încă starea multumitoare pe care o dorim, pentru că, prin siguranța dreptății, spiritul de economie să și ia întreaga lui dezvoltare.

De aceea, unul din mijloacele cele mai puternice prin care suntem datori să intervenim pentru a curma din origine cauzele relelor de care ne plângem, constă în mijloacele de educațiune, între care numărăm cu toți: Școala, Administrația și Justiția.

Dar noi, când zicem administrație, — să mi dați voe încă dela început să evit o confuziune, — nu înțelegem reformă administrativă în sensul acelei propuse de dl Carp.

D-sa crede că, prin o simplă reformă în care șase persoane nerăspunzătoare ar fi stăpâne absolut pe administrația acestei țări, ar curma dintr'un condeiu obiceiurile rele și învechite, pentru îndreptarea cărora trebuiesc multe măsuri și multă energie omenească.

Fără a mai vorbi despre aceea atât de strălucit a expus dl Djuvara, adineaori, înconstituționalitatea profundă a acestor propuneri — eu mă mărginesc să constat complectă lor ineficacitate.

Este o țară lângă noi, unde mizeriile sunt mai mari și de acelaș natură ca la noi și unde cauza acestor mizerii se atribuie tocmai existenței unor asemenea dregători (Aplauze prelungite) care acolo se numesc guvernatori generali.

Din simpla schimbare a numelor nu poate să reiasă, desigur, nici o schimbare a rezultatelor. (Aplauze).

D-lor, a fost o parte serioasă în analiza făcută de domnul Carp, a neajunsurilor existente din cauza relelor moravuri administrative, și am dat probă că înțelegem în realitate să îndreptăm, și cu multă perseveranță, cu multă hoiărare, să introducem alte moravuri administrative și judiciare, modificând legile acolo, unde cele existente

FOIȚĂ ORIGINALĂ A «TRIBUNEI».

Credințe despre animale — în noaptea de Crăciun.

De Matei Milencovici, învățător.

Preoții greci, din timpurile cele vechi afirmă, că unele animale au fost distinse cu darul vorbirii și al profețiilor.

În istoria veche a germanilor se vorbește mult, ba se susține, cu deosebire în părțile sudice ale Germaniei, și astăzi credința, că unele animale ar avea darul graiului. Iată ce ne spune despre aceasta un profesor german din Șvițera:

În noaptea de Crăciun, — între orele 11—12 animalele se pun în genunchi, se închină și vorbesc împreună.

Convorbirea animalelor în acel timp o poate auzi chiar și omul, al cărui suflet nu este păngărit cu păcate de moarte.

Iată câteva exemple:

I.

În seara de Crăciun, un servitor al unui boer, s'a hotărât să meargă la spovedanie, ca să se poată cumineca în ziua de Crăciun.

Intorcându-se el dela biserică, — care eră departe de locuința sa, — noaptea târziu acasă, după ce se desbracă de haine, s'a dus în podul grajdului ca să se culce. În grajd, se aflau mai mulți boi. Servitorul fiind tare ostenit, încurând adormi. Întra orele 11—12 din noapte se trezi, auzind pe cineva vorbind tare.

Ascultând cu mare atențiune, spre cea mai mare mirare a lui auzi, că unul din boi zice către celalalt: »Hai să ne suim în pod și să omorim pe servitor! Celalalt bou mai milos îi răspunde: »Nu, asta nu o putem face, el a fost azi la spovedanie și mâne se va cumineca, și am săvârși un păcat mare!«. »Dar bine măi frate!« zisă iară bou cel dinaintea: »Servitorul aude acum și știe taate câte noi le-am vorbit«. Celalalt bou îi răspunde: »Fi liniștit și te roagă, ceasul în care ni-se îngăduie să vorbim și noi, îndată va trece.

Auzind acestea servitorul, s'a sculat încet și se uită pe o crepătură de scândură, jos în grajdul boilor. — Boii erau în genunchi, ridicau picioarele dinainte, și își făceau cu piciorul drept semnul crucii.

Când au sunat 12 oare, le-a încetat darul vorbirii.

II.

În Prusia, un țaran era foarte curios să afle că ce vorbesc caii lui în grajd (ștalog) în noaptea de Crăciun. El intră în grajd mai de timpuriu și se ascunse sub lesle. Și iată cătră 12 ore, caii încep a vorbi unul cu altul; și se întrebau: Oare doamne! ce stăpân vom căpăta, că acesta va trebui să moară acuma curând? — Foarte măhnit ieși țaranul din grajd! Precum ziseră caii așa s'a și întâmplat, din acel ceas s'a îmbolnăvit țaranul și peste trei săptămâni a murit. El fu pedepsit pentru curiozitatea sa cu — moarte.

Un om bogat din Helveția, cultivător de vite, își bătea joc de oamenii, cari povesteau asemenea lucruri. Într'o noapte de Crăciun se duse și el în grajd cu gândul să rîză bine de cei ce cred asemenea lucruri, fiind sigur că nu va auzi ni-

mic. Pela mezul nopți începu unul din boi a vorbi: Uită frate! mie îmi pare rău de stăpânul nostru, că a fost bun cu noi, și acuma în opt zile trebuie să moară. — Celalalt bou răspunde: Așa este și încă noi îl vom duce la groapă.

Stăpânul a început a ride și mâne-zi și a vândut boii. O ciumă (beteșug) neașteptată se ivi în comună și toate vifele din sat muriră în opt zile, numai cei doi boi au scăpat. Într'aceea se îmbolnăvi și țaranul și muri.

Ne mai fiind alte vite de jug în sat, a trebuit să-i prindă la jug pe cei doi boi, cari l-au dus apoi până la mormânt.

IV.

În Bavaria, sluga unui țaran, — în noaptea de Crăciun — a auzit în grajd următoarele vorbe: Mâine în ziua de Crăciun, stăpânul nostru se va îneca cu o perișoară (sarma, varză umplută) și va muri.

A doua zi șezând la masă, când stăpânul a vrut să scoată cu furculița perișoara (sarma) sluga, l-a lovit pe stăpânus-o așa de tare peste mână, încât perișoara a sărit departe cu furculița cu tot. Stăpânul se uită urit la slugă, — acesta însă îi povesti cele auzite în noaptea de Crăciun. Într'aceea sarma a înghițit-o un câne și s'a înecat cu ea.

În superstițiunile acestea nu se află nici un rău mare, dincontră, ni-se dă ocaziune a crede cum că: în ora când s'au născut Isus Hristos, chiar și animalele în genunchi și se închină Creatorului.

Așa ne învață și sfânta scriptură când zice:

Toată sufierea să laude pe domnul!

Iladia, în Decembrie 1907.

nu ni s'au părut suficiente. Aceste modificări le vom face în limitele constituțiunii noastre. (Aplauze).

Nu vom neglija nimic, pentruca toată lumea să știe că dreptatea există în statul acesta, precum, asemenea, cu hotărâre vom face ca ordinea să existe pentru toți. Vom face operă de dreptate și vom asigura totdeauna ordinea absolută în stat.

D-lor, dar dacă acestea sunt cauze morale de netăgăduită însămnătate, există desigur și cauze economice, asupra cărora, — cel puțin asupra multora dintre dănsese — nimeni nu mă va contrazice.

Ura din ele este repartițiunea proprietății.

Mi se pare că nu mai este nimeni care să tăgăduiască această afirmare, deoarece dl Take Ionescu v'a asigurat ieri că proiectul dumisale de Casă rurală este iscălit, nu numai de formă, dar din convingere, de toți amicii d-sale, conservatorii de astăzi.

Prim urmare, când cineva prezintă un proiect care să accelereze, în orice limită ar fi, înbuștărea proprietății mari, este că are convingerea că proprietatea mare este prea întinsă în stat. (Aplauze).

Nu voi reveni asupra cifrelor expuse de dl Lahovary, pentrucă, oricari ar fi ele, d-sa un om serios și convins, când a pus iscălitura pe proiectul de Casă rurală, a recunoscut că viața noastră socială cere ca statul să intervină, pentru a ajuta înmulțirea proprietății mici în detrimentul întinderii proprietății mari. (Aplauze).

D-lor, proprietatea mare își are rostul ei deosebit, după aceea înseamnă acest cuvânt în gura fiecăruia din noi.

Dacă prin proprietate mare înțelegem ceea ce există în alte state sub acest nume, proprietate de 500 sau de 1000 de hectare, aceasta este admisibil; când însă proprietatea ajunge la zecimi de mii de hectare, atunci, în limba țărilor civilizate, nu se mai numește proprietate mare, ci proprietate latifundiară. (Aplauze prelungite).

Și nu cunosc nici o operă istorică și nici o operă sociologică, care să apere proprietatea latifundiară.

Voci (Bravo! Aplauze prelungite).

Nu cunosc din istoria societăților trecute exemple, cari să nu ne arate că, de câte ori solul țării a fost posedat în acest fel, statele au mers sau la convulsii violente, sau la peire complectă. (Aplauze).

Nu insist asupra acestui adevăr.

Suntem toți de acord, deoarece și partidul conservator vine cu un proiect de lege pentru modificarea repartiției.

Dl Take Ionescu a citat cuvintele elocințe prin cari Chamberlain, arată că nu este nici o rușine în politică, când ai constatat că ai greșit, să vii să te raliezii la o idee pe care până atunci o combătuseși.

Să-mi dea voie însă dl Take Ionescu să-i spun căt am regretat a vedea că, după ce se așezase pe o platformă atât de înaltă pentru un om de stat, vrea pe urmă să ne probeze că totdeauna partidul conservator a fost partizan al Casei Rurale și că nu combătea decât anume forme ale Casei Rurale, pe care o adusesem noi. Ba chiar mai mult, d sa a adogat că dacă noi, la sesiunea jubiliară, nu am fi făcut declarațiune că nu luăm parte la serbările jubiliare dacă se prezintă proiecte de lege în acea sesiune, — Casa Rurală eră votată de atunci.

Imi voi permite să citez câteva cifre, ca să vedeți că nu este așa.

Nu mai voi răsfoi toate foile vechi ale Monitorului Oficial, și declarațiunile multiple prin care frunțașii partidului conservator, cei mai autorizați, se pronunțau chiar contra principiului Casei Rurale. Dar mă voiu mărgini a aminti că după o astfel de declarațiune a noastră, s'a adus în parlamentul conservator 129 proiecte de legi, și că din acesta număr, dl Take Ionescu, ministru de finanțe, a adus 34, iar unul din acestea eră proiectul de lege asupra loteriilor, contra căruia d-v. știți cu câtă energie ne-am ridicat.

Nu a îndrăsnit partidul conservator să aducă Casa Rurală, din pricină că se temea de partidul liberal și de atitudinea sa, și a adus legea loteriilor!

(Aplauze, Ilaritate).

Am făcut această restabilire de fapte, nu pentru a jigni întru nimic amorul propriu al parti-

dului conservator, dar pentru a constată, cu o legitimă mândrie, triumful unei idei care ne eră scumpă. Nu există pentru un om cinstit, pentru un om politic serios, satisfacțiune mai mare decât a vedea că, ceea ce a fost convingerea sa adâncă și caldă, este îmbrățișat ca o necesitate a Statului și de către adversarii săi. (Aplauze prelungite).

Constatănd aceasta, nu numai n'am intențiunea a jigni partidul conservator, dar recunosc, dimpotrivă, spre lauda lui, că astăzi când a venit în fața realității și a constatat că tema pe care o susține eră de bună seamă în detrimentul statului, nu s'a obstinat, din pricina unui amor propriu vinovat, într'o purtare primejdioasă neamului său.

Constat aceasta, nu numai pentru a recunoaște meritul conservatorilor în chestiunea Casei rurale, dar pentru a exprima speranța că aceasta va constitui un precedent de imitat și că, în urmă, partidul conservator va face tot astfel și pentru celelalte măsuri, pe cari noi le făptuim actualmente și că vom avea fericirea să-l vedem mâine, căutând să întărească ceea ce noi fundăm astăzi prin legile noastre.

D-lor, pe lângă repartițiunea proprietății la care partidul liberal împreună cu partidul conservator caută să remedieze prin crearea Casei rurale, o altă cauză de nemulțumire a fost, desigur, și fărâmițarea prea mare a pământului țărănesc, faptul că sub oarecare limită, această proprietate în loc să devie un mijloc de traiu, a fost mai mult o legătură de mizerie între țăran și pământ. Guvernul este dator să se gândească și la acest rău și să caute să împiedece fărâmițarea înfinită a miciei proprietăți țărănești.

Dar o a treia cauză, d-lor, a fost și insuficiența cu care marea proprietate și-a înțeles rolul, rolul său social în posedarea pământului.

Dl Djuvara v'a expus în termeni atât de înalți și de clari rolul unui proprietar mare, încât nu voi face greșala să reviu asupra unei asemenea expunerii. Mă voiu mărgini numai să reamintesc ceea ce spunea d sa, că proprietatea este o instituțiune socială, care dacă crează drepturi, crează și datorii în raport cu drepturile și cu întinderea proprietății. Și desigur, prin modul său de a cultiva, prin lipsa de contact suficient cu țăranii, prin absentism, prin sistemul de arendășie — într'un cuvânt prin lipsa unei conștiințe destul de clară a misiunii sale sociale, — marea proprietate nu și-a îndeplinit îndestul datorii sale.

Nu vorbesc de vânzarea moșilor la societăți de asigurare.

Când se ajunge la o concepție a proprietății mari înlocuită prin societăți de asigurare și când o asemenea teorie își găsește apărare în spiritul unor oameni luminași, se poate constată căt de greșită este ideea ce ne facem de îndatorările acelor cari posedă solul.

Oamenii cari n'au alt contact cu proprietatea lor, decât cuponul pe care-l taie, fie la București fie la Viena, fie la Berlin, cum o să înțeleagă rolul social pe care îl implică deținerea unei părți a solului național! (Aplauze).

Sistemul de arendășie constituie de asemenea o greșită concepție.

Sunt de sigur cazuri, în cari o forță majoră silește pe proprietar să nu-și cultive direct pământul; dar, la noi, acest sistem de arendășie s'a generalizat, într'atât încât, în multe regiuni, proprietarii, cari își cultivă moșia, constituie excepțiuni.

Sistemul de arendășie are și el rosturile sale; se găsec și în alte țări arendași, dar se găsec sub forma de mici arendași cultivători, de cari vorbea dl Lahovary în mod atât de luminat zilele trecute. Sub forma în care se află la noi, nu știu să se găsească în alte state culate și civilizate.

Insist asupra acestui sistem, fiindcă i-s'au făcut laude dela această tribună. Aici, d-lor, nu este vorba de simpatia pe care o poate inspira cutare sau cutare individ, care face arendășie; aici este vorba de un sistem și de o metodă și de sigur că ori-care ar fi meritul unor indivizi, sistemul este detestabil și contra lui trebuie să fie toți aceia cari au în vedere interesul social al mării proprietăți. (Aplauze).

Faptul că sunt oameni cari în acest mod de a exploata au reușit să dea adevărate probe de energie, de inteligență și de capacitate, nu mă împiedecă a judecă astfel. Ba din contră, poate că mi mărește regretele, pentrucă dacă acest si-

stem n'ar fi executat, acele capacități și acele energii s'ar fi exercitat pe alt tărâm economic. N'am vedea comerțul nostru, industria noastră în starea în care se află și am fi stăpâni noi românii pe amândouă. (Aplauze).

D-lor, n'am pretențiune de a enumăra toate cauzele situațiunii de care suferim, dar cred că toate pot fi cuprinse în cele pe cari le-am expus aici în mod sumar. Dar oricari ar fi ele, este cert că relațiunile actuale dintre țărani și dintre proprietari sunt bolnave.

Starea sufletească a întregii țărâni ne arată că relațiunile de azi nu pot fi conziderate ca normale și ca îmbucurătoare. Și atunci constatăm că modificarea acestor relațiuni se impune ca o reformă urgentă și imediată, și că forma concretă în care ele sunt exprimate prin învoielile agricole actuale nu mai este tolerabilă.

D-lor, în ce constă defectul fundamental al învoielilor a ricole actuale? Constă în faptul că în realitate ele sunt întemelte pe un monopol și pe o confuziune. Din aceste două cauze: din monopol și din confuziune, naște abuzul. Și prin urmare, învoielile agricole actuale sunt abuzive.

Este sau nu abuz?

D-lor, n'am pretențiunea să vă fac statistice lungi. Ași dori, cu toate acestea, să vă citez câteva cifre, cari vor vonvinge și pe cei mai recalcitrânți, că este în realitate abuz.

Arenda locurilor arendate țăranilor dela 1870 până la 1907, a crescut la 70 proc. din proprietăți, cu peste 100 proc. și la 6 proc. din proprietăți cu peste 400 procente.

În principiu, creșterea este naturală, pentrucă, incontestabil, viața economică a țării a avut o mare dezvoltare, căi ferate s'au făcut; dar vă rog vă dați seamă de cifre: la 70 proc. a crescut cu peste 100 proc., iar la 6 proc. a crescut cu peste 400 procente.

O altă comparațiune se poate face privind cum stă valoarea locativă a pământului arendat țăranilor față de evaluările recensământului pe diferitele moșii. Se constată astfel că la 54 proc. din proprietăți, prețul pământului dat țăranilor întrece cu mai mult de sută în sută evaluarea la recensământ, iar că abia la 12 proc. din proprietăți, există între evaluarea dela recensământ și prețurile plătite de țăranii, norma pe care a impus-o manifestul din Martie — adecă o deosebire mai mică de 30 procente.

După aceste două comparații, dacă căutăm proprietățile unde arenda hectarului închiriat țăranului este mai mare de 80 de lei, găsim următoarea proporție: la 30 proc. din proprietate în genere hectarul e plătit de țăran cu mai mult de 80 lei arendă.

E interesant din punctul de vedere al arendășiei, de care vorbeam adineaori, a constată că din proprietățile căutate în regie, numai la 25 proc. se atinge această valoare locativă urcată, pe când la cele arendate ea se găsește la 37 proc. Și aci vă atrag atențiunea, că în cazul arendării unei moșii influența asupra condițiunilor învoelilor nu se resimte numai asupra acelei proprietăți, ci se exercită în toată vecinătatea, unde se stabilește un oare-care nivel al condițiunilor de învoeli. Când auziți cifra de 37 proc., nu trebuie să pierdeți din vedere acest adevăr.

Din cercetarea contractelor se poate evalua că mijlocia hectarelor în dijmă pentru porumb, date țăranilor, revine la 74 lei, cifră care de sigur nu corespunde cu valoarea mijlocie a pământului din țară după nici o statistică; iar că la peste 10 proc. din proprietate, valoarea hectarelor date țăranilor revine la peste 100 lei.

Dacă vă veți da silința să calculați cât revine țăranului un pogon de porumb dat lui, sub diferite forme de condițiuni, prin contractele de învoeli actuale, găsiți următorul rezultat: admițând că munca pusă la un hectar de porumb ar fi de 55 de lei, vedeți că pe 85 la sută din proprietăți, țăranii cari iau pogoane de porumb lucrează în deficit, adecă nu numai că nu au câștig, dar au pagubă și că deficitul mijlociu este de 52 lei la hectar.

Ziua de prășilă, pentru porumb, în mijlocie, revine, fără hrană, la 95 de bani, iar în Moldova la 83 de bani.

Dacă căutăm cauzele acestor prețuri de mizerie, vom face în contractele actuale o primă constatare:

1. Pe 19 proc. din proprietăți, prețurile din contracte sunt cu peste 50 proc. mai mici decât prețurile cari se plătesc în localitate, de obicei, în momentul muncilor.

În Moldova pe 32 proc. din proprietăți, prețurile din contract sunt mai mici decât cele din timpul muncii cu mai mult de 75 proc.

Dior, cred că aceste cifre rezumă îndeajuns situațiunea în cece privește generalitatea și mijlocia prețurilor. Dacă aș vrea însă să ilustrez prin exemple mai impresionate, cum făcea d-nul Carp, monstruoșitatea unor contracte, veți vedea contracte cari prevăd două feluri de măsurături: una pentru pământul dat țăranilor pentru profitul lor și alta pentru pământul dat lor spre muncă. Vă pot citi, de asemenea, că a devenit un obicei răspândit de a se prevedea în contract luna de 32 zile lucrătoare, cece face cel puțin 37 de zile, și că sunt contracte acele mai excepționale, dar totuși în număr suficient, în cari, dacă se face socoteala cât revine ziua de muncă, se constată că e plătită cu 32 de centime. În cece privește vitele, am găsit contracte în cari se plătește până la 35 de lei de cap de vită.

Ca o ultimă cifră, pentru că nu vreau să vă obosesc prea mult cu ele, constat că sunt hectare cari se închiriază pentru porumb, — nu vorbesc de hectarele de grădinarie, — până la 180 lei. Dacă veți face socoteala că producțiunea unui hectar de porumb nu poate să dea mai mult de cât 120—140 — maximum 150 de lei când sunt prețurile mari, — veți mărturisi că țăranul, care plătește 180 de lei arendă, pune toată munca lui gratuit și încă mai trebuie să mai dea dela el 20—30 de lei.

Dior, după cum v'am citat aceste cifre cred că este inutil să mai întreb dacă camătă există.

S'a spus de dl Carp că camătarii sunt mai cu seamă învățătorii; s'a spus de dl Lahovari că sunt țăranii și cărcirarii; contractele acestea însă arată că sunt și arendașii și proprietarii.

Dior, nu vreau să zic că toți proprietarii sunt camătarii, și mai a'es că ei abuzează în mod conștient. Doamne păzește! Ar fi de desperat de societatea noastră. E incontestabil că există în majoritatea proprietarilor destul sentiment pentru a-i face să nu încheie contracte de felul celor actuale, dacă ei și ar da seamă de prețurile cari revin muncii în contractele ce le fac și de aceea se impune ca o esențială necesitate să proiectăm lumină în contractele de învoelii agricole.

Dior, pot fi multe feluri de camătari în sate, dar fiindcă aci vorbim de învoelii agricole, îmi veți permite să nu mă ocup decât de relațiunile cari există între țăranii și proprietarii, și în această privință, după toate cifrele ce v'am dat, să fac o citațiune care poate m'ar fi dispensat chiar să dau acele cifre. În adevăr din ea se constată unanimitatea părerilor din acest parlament asupra relei repartițiuni a câștigului și a sarcinilor cari în baza acelor contracte există între țăranii și între proprietarii.

Iată dior, ce zicea dl Carp la 1888 și o zicea nu în improvizatiunea unui discurs de opoziție, o zicea cu răspunderea unui om de stat, care se afla la guvern, într'o expunere de motive scrisă, și prin urmare matur cugetată, d-sa zicea: »Afirm că proprietatea cea mare a aruncat exclusiv pe spatel sateanului paguba izvorită din criză, pagubă care trebuia să lovească pe amândoi.« (Aplauze).

Dacă situațiunea sta astfel, cred că nu se mai poate discuta necesitatea statului de a interveni pentru a îmbunătăți o stare de lucruri pe care toți am constatat o rea și netolerabilă.

Această necesitate ne-a condus să elaborăm proiectul de lege, care face obiectul desbaterilor d-voastră.

Dl Carp ne-a acuzat că proiectul nostru nu este decât un expedient.

Când cineva acuză proiectul altuia de a fi numai un expedient, mi-se pare că aceasta implică că nu s'a mers destul de departe, că soluția propusă nu este destul de eficace.

Ni-ar fi părut deci natural ca în cece privește învoelile agricole, proiectul prezentat de dl Carp, în numele partidului conservator, să fi con-

ținut reforme mai eficace și mai considerabile. În asemenea caz, vă mărturisesc că fără nici o ezitare și de și dl Carp ne-a refuzat întotdeauna de a colabora la proiectul nostru, discutându-l în întregime, am fi stat noi de vorbă pe baza proiectului d-sale. Dar aceasta ni-s'a părut atât de insuficient și apucând o ameliorare atât de puțin importantă unui rău atât de mare încât tot spiritul nostru de conciliațiune nu ne putea conduce până la a renunța la proiectele noastre, pentru a lua drept bază a dezbaterilor reformele prezentate de dl Carp. (Aplauze).

Dior, în proiectele noastre am urmărit un înțeles scop. Am urmărit înălu egalizarea condițiunilor și, prin urmare, libertatea reală a acelor cari contractează; am urmărit clarificarea condițiunilor stipulate și am urmărit execuțiunea serioasă, sub control sever, a contractelor odată stabilite.

Ca să stabilim egalitatea părților cari contractau, am crezut că o primă necesitate se impune: înființarea izlaurilor comunale.

S'a combătut înființarea acestor izlauri și din punct de vedere științific-agricol și din punct de vedere constituțional. De aceea îmi veți permite întâi să explic necesitatea existenței acestor izlauri.

A pretinde că creșterea vitelor se poate face fără izlauri, este, — ori care ar fi autoritatea acelor cari au susținut asemenea teorie, — o adevărată erezie în materie agricolă.

Altceva e a zice că izlaurul natural nu poate fi suficient pentru hrana vitelor, și altceva e a pretinde că, cu sistemul de stabulațiune exclusivă, se poate dobândi o rasă de vite bună și sănătoasă.

Izlaurul răspunde la două nevoi distincte: El servă ca loc de aerisire și exercițiu al vitelor, cari de altfel degenerază și devin fizice. El, la noi mare și alt scop, ce'a în adevăr în legătură cu obiceiurile mai primitive, de a da vitelor unica lor hrană în timpul verii.

Pentru această hrană, incontestabil că ele nu sunt suficiente și că, oricari ar fi ele, este nevoie de semănături cu plante de nutreț.

Am avut în vedere ambele aceste necesități, când am creiat izlaurile comunale și când am impus semănarea plantelor de nutreț.

Dar, înființarea izlaurilor a provenit, cum am zis dela început, din necesitatea de a egaliza condițiunile acelor cari făceau contractele agricole. Până ce un țăan nu-și are asigurată hrana vitelor sale, pe cari nu le poate duce la orice distanță și în orice parte, el este la dispozițiunea acelor de cari depinde viața vitelor sau cari munceste. Și am crezut că soluțiunea cea mai bună, pentru a face din pășunatul vitelor să nu mai poată fi un mijloc de presiune în învoelile agricole, este a pune la dispozițiunea țăranilor un izlaur comunal.

Faptele stau astfel, și ori câtă experiență ar avea dl Carp, se înșeală dintr'un îndoit punct de vedere, când spune că prețul pășunatului este atât de ieftin, încât nu este nevoie de a interveni.

Dovada o avem în următoarea constatare: nu este de privit numai prețul special cu care s'a încheiat învoelala vitelor, ci este de considerat că prin învoelala vitelor se ajunge la stabilirea altor condițiuni din contract. Prin urmare, acest preț special ce plătește țăranul pentru hrana vitelor, în foarte multe cazuri nu corespunde cu cece în realitate se impune țăranului prin faptul că i se dă îmaș. (Va urma).

O curiozitate.

Obișnuit numim curiozitate lucrul, ce prin felul său de a fi ni-se pare, că ar face abateri dela ordinea și cursul firesc al acestei lumi. Ne mirăm totdeauna în fața unei curiozități, și aceasta fiindcă nu ne putem da seamă despre cauza lucrurilor. Căci, până când cauza lucrurilor normale o putem vedea și cunoaște din însăși firea și aranjamentul universului, până atunci cauza curiozităților tocmai din acest loc nu o putem scoate la iveală. Și totuși, abaterile dela regulă se cuprind și ele în însăși cursul lumii. Deci,

fiind cursul firesc al acestei lumi tocmai cel cu abateri dela regulă, trebuie să recunoaștem și să cedăm, că și abaterile — curiozitățile — își au cauza lor în acest curs.

Și dacă în opera naturii sunt, precum vedem, curiozități de acestea destul de des, apoi lucru firesc să fie de acestea cu atât mai des în opera omenească. Și îndată vom vedea pentru ce. Opera omenească își are de scop continuarea, completarea — mai bine zis să dea o grăbire, o ascenziune cum am zice — operei naturii, sau cursului firesc al universului. Precum se vede deci, opera omenească poate fi privită ca o măiestrie, care se dezvoltă și ea, și se perfecționează, transformându-se într'o adevărată artă în cea măsură, în care poate apuca și ține direcția naturii. Cu alte cuvinte, e greu a ține direcția ce ne o indică natura atunci, când noi tocmai căutăm a ne asvârși, ca să zic așa, dela desfășurarea naturală a lucrurilor, spre a ne transpune într'o epocă atât de înaintată, care în desvălirea de sine a lucrurilor, cine știe cât de târziu ar veni. Zic e greu a ține direcția indicată de natură, și totuși aceasta e singura, care ne aduce la rezultat. De unde se explică multele și nenumăratele abateri dela calea cea adevărată, ce se comit în opera omenească pe toate terenele; abateri, cari de multe ori sunt atât de elementari, cu alte cuvinte cari sunt atât de ușor de văzut și de înțeles, spre a le evita, încât ne prinde mirarea, cum de e posibil a se mai comite. Le privim deci drept curiozități.

Așa bunăoară pe terenul școlar, o curiozitate e și aceea, când un stat ar veni d. e. să monopolizeze edarea cărților și manualelor de școală. Pe câtă vreme știut e, că rezultatul, pe orice teren, stă în proporție dreaptă cu mulțimea indivizilor, mai bine zis a puterilor, ce au conlucrat la ezoperarea aceluia. D'apoi dacă ar fi almintrelea, atunci ce rost ar avea asocierile și diferitele grupări pe lângă o cauză oarecare? Toate acestea atunci nu ar avea nici un înțeles. Fiindcă însă acestea există, trebuie să recunoaștem, că ele și-au luat începutul în virtutea principiului de mai sus. Și chiar în natură se poate vedea clar cum se recere mulțimea puterilor pentru reușita cauzei comune. Ori, înmulțirea indivizilor, pe zi ce trece, nu este însuș progresul universului spre scopul final? Așa în general și așa în special, la orice lucru sau cauză. Mai multe puteri, mai mare progres. Și încă: un lucru va stă cu atât mai clar și limpede înaintea ochilor noștri, cu cât se va revărsa peste el mai multă lumină din mai multe direcțiuni căci, oricât de multă ar fi lumina revărsată dintr'un singur punct, nu va putea clarifica toate punctele aceluia lucru.

Ei bine, toate acestea sunt niște lucruri atât de simple și ușor de înțeles, încât pe drept ne-ar cuprinde mirarea, dacă am găsi undeva, că s'ar lucra și astfel. Zic ne-ar cuprinde mirarea, dacă — cum e cazul nostru de mai sus — statul ar veni să iee dreptul particularilor, de a eda cărți și manuale de școală. Că prin aceasta am oprit pe toți ceilalți, de a lucra la compunerea de atari manuale și cărți. Cece cu alte cuvinte însemnează, că o cauză atât de grea, ca și cea a compunerii manualelor de școală, e zmulșă din mâinile mulțimei și dată pe mâinele cel mult a unui număr foarte restrâns de indivizi. Prin care lucru, chestia cea atât de importantă a compunerii manualelor de școală, în loc să fie pusă și mântă pe calea ei de deslegat, este abătută cu desăvârșire dela acea cale.

Tot cam de natura asta e și o altă curiozitate, aflată din »Tribuna«. E vorba adevărat de știrea, ce acest organ ne-a adus o într'un număr al său din trecut, despre obligamântul moral, ce și-l-ar fi luat reuniunea învățătorilor rom. gr. or. din Bihor, de a folosi în școală, fiecare membru al ei, numai cărțile și manualele de școală ale lui I. Vuia. Acest obligamânt și-l-a luat reuniunea, precum ne știricește »Tribuna«, în adunarea generală din ast an la propunerea învățătorului N. Firu. Motivul? Apoi de bună seamă, că acela, care a venit cu propunerea, adevărat Nicolau Firu, în locul prim, apoi cu el alături și toți ceilalți membri căți au primit propunerea, au aflat și constatat că manualele din chestiune sunt cele

Dacă târguiți din articolele anunțate în ziarul nostru, vă rugăm ca la comandă să amintiți unde ați cetit aceste anunțuri.

mai bune dintre toate câte le avem. Decât că în cazul acesta nu trebuia obligământul moral. Căci fiecare membru al reuniunii, dimpreună cu propunătorul, fiind în curat cu superioritatea acestor manuale față de toate celelalte, de sigur că le va folosi în școala sa numai pe acestea.

Deci nu acesta pare a fi motivul. Atunci poate iubirea colegială față de autorul manualelor îi face, atât pe propunător cât și pe ceilalți, să-și ia obligământ, căutând a sprijini în chipul acesta pe colegul autor.

Dacă acesta e motivul, atunci am de reflectat ce urmează:

Legea e, că din iubire se pot naște numai fapte frumoase și bune. Decât că, bine trebuie să ni-o însemnăm, iubirea producătoare de fapte nobile — numai cea imparțială, adică aceea, care nu face deosebire între tată și fiu, ori pe frate și străin, prilej și dușman etc. De asemenea iubire însă la noi cești muritori nu prea poate fi vorba, ce e drept. Dacă însă firea noastră așa e, încât iubirea noastră să fie mai mult concentrată asupra celor mai de aproape ai noștri, atunci bine să băgăm de seamă, ca iubirea noastră, care precum vedem nu e imparțială, totuși să fie moderată, ca să nu întunece ori ce rază din iubirea cea imparțială, absolută și ideală, ce am văzut că s'ar recere, pentruca aici la noi să fie numai bine. Căci dacă aceasta n'am face o atunci faptele noastre, ce e drept, pentru moment ar fi bune pentru favoriții noștri, rele însă pentru ceilalți toți, iar la urma urmelor rele și pentru noi, dimpreună cu toți favoriții noștri. Această constatare ușor o putem face fiecare din experiența vieții.

Trecând la cazul nostru, propunătorul din chestiune, dimpreună cu colegii săi, au săvârșit fapta lor din iubire față de colegul autor. E de însemnat însă că iubirea lor e o iubire parțială nemoderată, de unde s'a născut fapta, ce pentru colegul autor, ce e drept, poate fi folositoare, dar pentru toți ceilalți, mai bine zis pentru cauza comună, e dăunătoare. Și e dăunătoare, pentrucă e cu tendință de a pune interesele cauzei comune în serviciul intereselor personale sau egoiste. Căci și atunci, când toată lumea ar fi convinsă, că manualele din chestiune sunt de fapt cele mai bune — obligământul moral luat dovedește, că tocmai nici cei ce și-au luat acest obligământ nu sunt convinși de aceasta — zic chiar și atunci ar fi un lucru destul de nesocotit de a obliga pe toți, a se folosi numai de acela.

Pentrucă trebuie ținut cont nu numai de unealtă, ci și de factorul cel mai principal decât unealta, adică de însuș mǎiestru. Nu toți mǎiestrii se pot folosi de aceeași unealtă asemenea de bine, fie cea unealtă chiar și cea mai bună. Un mǎiestru, cu o unealtă ce ni-se pare a fi inferioară multora altor unelte, săvârșește un lucru, ce ne trapează și pe care desigur nu l-ar fi putut face, dacă noi i am fi ales unealta, fie chiar și pe cea mai perfectă. Așadar trebuie lăsat pe mǎiestru, ca el singur să și aleagă uneltele.

Iar în cazul nostru trebuie lăsat pe mǎiestru, adică pe învățător, să și aleagă singur manualele ce au să i servească de mijloace, cu atât mai vârtos, căci părerea ce noi o avem despre aceste manuale de multe ori e atât de nesigură, încât atunci, când probând cu ele și neafiându-le ne practice și apoi meditat mai adânc asupra lor, atunci zic, ne cuprinde mirarea, cum de a fost posibil, ca părerea noastră dela început să fie atât de favorabilă. Așadar trebuie lăsat pe fiecare în libera sa voie, de a-și alege manualele.

Asemenea și manualele trebuie lăuate în pace, căci manualul bun, singur își face reclam.

Ei bine, motivele presupuse de mine, ca unele ce ar fi putut decide reuniunea învățătorilor din Bihor, de a-și lua obligământul de mai sus, precum se vede, sunt de tot slabe; nici nu pot fi luate în serios. Căci sunt sigur, că dacă membrii reuniunii, în frunte cu propunătorul, ar fi gândit asupra acelor motive și poate și la mai multe altele, atunci n'ar fi primit și nici n'ar fi făcut nici măcar propunerea. Intrucât însă eu unul alt motiv nu știu să mai presupun, nu rămâne decât că fapta aceasta a reuniunii să o înregistrez în rubrica curiozităților și să nu mă mai gândesc a o șterge din această rubrică, până când nu ni-se va descoperi prin cineva un motiv mai serios.

P. F. D.

Din România.

Pentru presa română. Sâmbătă, 22 Dec., se va juca la Teatru Național »Scântea«, de Pailleron, și »Cancer la inimă«, de H. Lecca.

D. C. Notara, distinsul artist, și d-ra Voiculescu vor zice monoloage.

Va fi o reprezentare din cele mai alese, la care va asista și A. S. R. Princesesa Maria, M. Sa Regina, prezenta de onoare a »Sindicatului ziaristilor«, neputând lua parte la acest festival artistic.

D-na Bengescu a informat pe d-nul Procopiu, președintele »Sindicatului«, că Suverana noastră iubită nu va putea participa, pentru câțva timp, nici la alte serbări.

Congresul învățătorilor. În zilele de 28, 29, 30 Decembrie se va ține la Craiova un congres al tuturor învățătorilor din țară. Urându-le spor la muncă și izbândă, am dori ca, în urma discuțiilor și schimbului de idei ce vor avea între dânsii, să se desprindă, luminoasă și neamburită de nici o suflare străină intereselor școlare, adevăratele cale pe care trebuia de mult să se îndrepteze aceea cărora le este încredințată greua sarcină de a risipi besna neștiinței de pe întinșul satelor noastre, — scile »Ordinea«.

Tocmelile agricole dela Senat. (Ședința dela 19 Decembrie v.). Ședința se deschide la orele 2.20 prezenți fiind 98 d-ni senatori. Prezidează dl P. S. Aurelian.

La ordinea zilei: discuția generală asupra legii tocmelilor agricole.

Di Al. Constantinescu, raportorul legii pentru tocmelile agricole, citește raportul asupra acestui proiect de lege.

Di N. Xenopol: Constat cu plăcere că în Senat, raportul legii tocmelilor agricole pornește dela o altă notă decât aceea care a dominat în cameră cu ocazia discuției proiectului de lege asupra tocmelilor agricole. În Cameră s'au adus acuzații directe și grele proprietății mari.

În Senat dl raportor nu mai aduce aceste acuzații și constatăm cu plăcere lipsa acestei acuzații. Oratorul insistă asupra importanței ce are armonia dintre proprietatea mare și țărănime.

Suntem de acord că țăranul zace în ignoranță, suntem de acord asupra mizeriei lui, dar diferim de d-v. asupra cauzei mizeriei țărănești, asupra intensității acestei mizerii, și mai cu seamă diferim de d-v. asupra mijloacelor prin cari se va îndrepta reaua stare a țăranului.

Prima întrebare ce se naște este: sunt într'a devăr țăranii atât de exploatați și în mizeria neagră ce s'a trâmbițat de cameră?

Putem să afirmăm că starea infloritoare a țării noastre se datorește celor doi factori ai noștri, proprietatea mare și țărănimea. Grație conlucrării acestor doi factori se datorește în primul rând prosperitatea țării.

Și tot lor se datorește întregul aparat de care dispune Statul nostru, precum căile ferate, șoselele, școlile etc. Orice s'ar zice, nu se poate contesta că am progresat, că veniturile s'au mărit cu mult. Ei bine, dacă toată această prosperitate ar avea ca bază sărăcia țăranului, aspirarea acestuia tristă idee ar trebui să ne facem de această prosperitate! Un deputat al majorității a zis că sus domnește o oligarhie spoliatoare iar jos un popor de spoliați.

Și alt deputat, tot guvernamental, a zis: »Nu vă ajunge cei 40 ani de mizerie?« Iată care este mentalitatea majorității.

Protestăm în contra acestei afirmări, care nu poate fi decât produsul unei enervări nesocotite. Ei bine, și legile pe cari le aduceți se resimt de aceste enervări și de aceia aduceți multe idei nesocotite.

E de necontestat că multe rele apasă asupra țăranilor, — dar cauzele mizeriei lui, nu e apropierea de care ar suferi. În primul rând această mizerie vine dela lipsa de cunoștințe agricole, căci țăranul nu știe să tragă foloasele; apoi vine camăta, puțina muncă pe care o pune țăranul, vinderea sub preț a recoltei pe care o produce, alcoolismul etc. Acestea sunt cauzele, și vor trebui luate măsuri.

D-voastră ați căutat o rezolvare imediată a chestiunii și văzând că munca țăranului e exploa-

tată, ați răspuns cu un minim de salariu auzind că țăranul suferă din cauza dijmii, ați venit cu maximul de dijmă; văzând că țăranul are o justiție proastă și nu i apărât în destul de lege, ați recurs imediat la judecătorești ambulanti.

Din toate recensămintele și din toate anchetele făcute, reese că veniturile proprietății mari au scăzut și că această proprietate este cea mai mult gravată.

Dar proprietatea mică?

Di Em. Costinescu, ne-a arătat în expunerea de motive asupra tarifului vamal, că statistica dovedește, că bogăția a crescut în masa cea mare, iar nu în masa mică a marilor proprietari, — și ca dovadă a arătat că importul mărfurilor de interes general s'a încincit, pe când importul mărfurilor de lux a rămas staționar dacă n'a scăzut chiar.

Valoarea pământului a crescut considerabil din cauza debușeurilor ce s'au deschis, a căilor de comunicație, a culturii raționale etc. și ca o consecință a acestei creșteri a valorii pământului am avut ieftinirea banului și imediat a crescut și prețul muncii țăranului.

Domnilor liberali, d-voastră nu vedeți explicația acestei propășiri generale, ori nu voiți s'o constatați? Vă mulțumiți să declarați că țăranii sunt exploatați, că numai marea proprietate a prosperat și că remediul este în tocmelile agricole.

Vorbește de instigațiile ce s'au făcut pe la sate și cum chiar o broșură a unuia din reprezentanții guvernului, a slujit ca să scoată din minți pe țăranii. Și cum să vă mirați de consecințele dezastroase ale acestei propagande, când omul care se află în capul instrucției noastre și a clerului, dl Haret, care are sub el 4000 de învățători, spune în broșura pe care a răspândit-o pe la sate, că țărănimea e roaba proprietății.

Consecințele s'au văzut în revoltele din Martie trecut.

Nu învoeli a cerut țăranul, ci pământ.

Veniți cu o serie de soluțiuni cari toate, dar absolut toate, sunt luate din arsenalul teoriilor socialiste.

În susținerea acestei afirmări dl Xenopol, citează părerea domnului deputat Orleanu, că renta solului constituie apanagiul marelui proprietar, și că în genere plus-valuta este produsul unei conjeturi sociale, teorie care e cu totul socialistă.

Aduce dovezi arătând că în complexul ei, toată legea tocmelilor agricole pornește dela aceleași principii socialiste.

Din străinătate.

Turburări în Basarabia. O telegramă din Chișineu anunță că țăranii din unele ținuturi ale Basarabiei s'au răscolat din cauza dărilor apăsătoare ce s'au pus de curând pe capul bieților moldoveni. În mai multe locuri au avut loc ciocniri între trupe și țăranii. *Unsprezece țărani au rămas morți și mulți au fost răniți grav. Și acești morți și răniți au vorbit aceeași limbă ca morții și răniții dela Aleșd, celalalt capăt al românismului, ca răniții dela Pânade, Cristian și Pecica...*

În jurul asasinării lui Sarafoff. Instrucția și-a complectat cercetările cu privire la asasinarea lui Sarafoff și Garvanoff. Ordonanța de urmărire a calificat de crimă ordinară asasinarea și a pus preț pe capul asasinilor. A apărut de asemenea și comunicatul în »Monitorul Oficial« prin care sunt obligate autoritățile ca sub orice motiv, și cum vor putea să predea tribunalului pe asasinii: Iani Sandanski, Cernopeț, Ciudomir, Cargieff, Alexandroff, Buinof, P. Poparzo și C. Bălgariata. În același timp s'au făcut intervențiile convenite pe lângă Sinod, ca să escludă din casta monahală pe călugării: Ignatie și Eftimie, cari au tăinuit pe Sandanski în mănăstirea Riia.

Complot contra guvernatorului Finlandei. Au fost arestați 9 revoluționari, cari plănuiau un complot contra guvernatorului Finlandei.

S'a început o severă cercetare disciplinară împotriva lor, deoarece se crede, că în acest com-

plot sunt implicați și mai mulți deputați finlandezi. În decursul cercetării s'a constatat, că este la mijloc o conjurație întinsă, care are ramificațiuni în întreaga Finlandă.

Mulți deputați finlandezi, simțindu-se vinovați, au fugit din Finlanda.

Apel și rugare.

Biserica ortodoxă română din Oradea mare numită biserica cu lună, edificată la finea veacului al 18-lea, atât după interior cât și după exterior este un edificiu monumental și de model.

Biserica aceasta zidită cu multă iubire de lege și neam precum și cu mari jertfe de bani în decursul unui veac și jumătate într'atâta s'a învechit, încât reclamă o reparare mai radicală. Credincioșii acestei comune bisericești astăzi însă atât după număr cât și în partea materială, — au scăzut în mod considerabil, așa că din mijloacele lor proprii nu mai sunt în stare a acoperi spesele împreună cu renovarea recerută. — Venitele curente preliminate dela credincioși, precum și venitele din averile bisericești abia pot acoperi spesele împreună cu susținerea instituțiilor sale culturale.

Între astfel de împrejurări, pe baza încuviințării sinodului eparhial — concluzul Nr. 80—1907. — subsemnatul comitet și sinod parohial apelează la marinositatea tuturor credincioșilor din eparhia Aradului și a altor binefăcători generoși, cari se interesează de susținerea instituțiilor religioase-culturale în acest oraș mărginaș, rugându-i să binevoiască a ne veni într'ajutor cu obolul lor, spre a putea renovă și conserva acel edificiu monumental, care servește spre mărirea lui Dumnezeu și spre fala neamului român ortodox din aceste părți expuse.

P. T. Domni colecianți sunt rugați, ca sumele colectate să le trimită la adresa dlui episcop dr. Ioan Buna avocat, Oradea mare (Nagyvárad) strada Szilágy Dező, iar coalele de colecte la adresa oficiului parohial ortodox român în Oradea mare (Nagyvárad) strada Beöly-Ödön, — până la 1 Martie 1908.

Sumele intrate se vor cvita pe cale publică.

Oradea mare, 1 Octomvrie 1907. Pentru comitetul și sinodul parohial: *Nicolae Zigre*, președ. com. paroh. *Nicolae Firu*, not. com. paroh. *Dr. Aurel Lazar*, avocat. *Toma Pacala*, parch-protopop. *Dr. Ioan Buna*, prim episcop. *Iosif Diamandi*, prim contabil la »Bihoreana«.

NOUȚĂȚI

ARAD, 3 Ianuarie n. 1908.

— **Vremea.** De Mercuri noaptea vremea s'a schimbat: a început să bată un vânt rece dela Nord, s'a făcut frig și Joi eră ger. De Vineri noaptea cade zăpadă.

— **Wekerle și Beck distinși.** M. Sa împărțit o conferință celor doi miniștrii președinți Wekerle și Beck marea cruce a ordinului Sfântului Ștefan drept recunoștință pentru aranjarea definitivă a compromisului.

— **Situația croată.** Banul Rakodczay a raportat iarăși primului ministru Wekerle asupra situației politice. Noile alegeri vor fi în Februarie viitor. Partidul național va pune candidați în vre-o 60 de locuri, vrînd să dea probabil țării prilej de-a trînti pe câți mai mulți din ei.

— **O grevă de ziaristi.** Prima grevă de ziaristi în Ungaria s'a întâmplat ieri în Budapesta. Redactorii ziarului »Független Magyarorszag« neprimindu-și leafa în ziua de 1 Ian. s'au pus în grevă și ziarul nu a apărut decât cu materialul ce avuse adunat înainte de grevă. Directorul și proprietarul ziarului Rónai nu putuse să plătească lefurile.

Acum un an și jumătate la ziarul acesta lucra Lengyel Zoltán și ieșirea lui făcuse mare șgomot căci el acuzase pe Rónai că s'a vîndut guvernului schimbînd atitudinea opoziționistă a ziarului și susținînd guvernul fără nici o trecere

logică. Acuma se vede că mita primită dela guvern s'a isprăvit și ziarul a ajuns la faliment.

— **Procesul de presă intentat pentru poezia »Limba noastră românească«**, publicată în »Gazeta Transilvaniei« Nr. 161 din anul curent, de Ioan Rodina, colaborator extern, a ajuns în stadiul, că actele cercetării judeului de instrucțiune au fost deja predate procuraturii reg. din Târgu Mureșului. Actul de acuzare încă n'a fost înmănat dlui Rodina.

— **O serbare frumoasă va avea loc Duminică în 23 Decembrie v. (5 Ianuarie n.),** la orele 2 p. m., în sala festivă a gimnaziului român din Brașov. Cu această ocaziune — scrie »Gazeta« — comitetul bisericei sf. Nicolae va împărți, ca și în trecut, haine și încălțăminte elevilor și elevelor sărace dela școalele noastre. La această frumoasă serbare se invită pe această cale publicul românesc din Brașov.

— **Teatru Z. Bârsan.** Artistul nostru dramatic dl Zaharie Bârsan va da a doua zi de Crăciun, precum am anunțat, o reprezentațiune teatrală în Brașov. Se vor juca următoarele piese: 1. »Cuib de șoim«, poem dramatic în versuri de I. C. Bistrițeanu, 2. »Drepturile sufletului«, dramă într'un act în proză de G. Giacosa, traducere de Z. B. și 3. »Scântea«, comedie într'un act de Pailleron.

Precum aflăm, domnul Zaharie Bârsan va da o reprezentațiune teatrală a treia zi de Crăciun și în Zărnești.

— **Deputați francezi bătauși.** Toată Europa cunoaște căsătoria contelui francez, deputatul Boni de Castellane, care și-a aurlit blazonul cu zestrea dsoarei Goold, fiica miliardarului Goold din America. Dar căsătoria n'a fost fericită, căci zestrea dsoarei Goold, măritate de Castellane nu produce decât vre-o trei milioane de franci pe an, care sumă eră prea mică pentru cheltuielile contelui, mare iubitor de femei frumoase. Sfârșitul a fost firesc: divorțul.

Contele rugă pe prințul Sagan-Talleyrand să primească rolul de intermediar pentru a împăca pe soți. Ei, dar corțele se păcăl, căci din intermediar prințul se făcu peștor.

Înșelat, contele își războună. Ieri el a atacat pe prinț pe Champs Elisées și i-a aplicat o bătaie sdrăvănă cu bastonul. Se așteaptă acuma un duel între cei doi rivali.

— **Cadourile de Crăciun și de Anul nou** sunt de obicei bani aruncați, dacă acelea oferă numai o distracție trecătoare. Nu suma paralelor cheltuite la astfel de ocazii determină valoarea cinstei ce ni-o facem unul altuia. Dimpotrivă cu bani puțini ne putem face azi surprinderi frumoase de un frumos real și durabil. În privința aceasta una din cele mai nobile surprize, de sărbători, pe care un tată de familie o poate face familiei sale este o poliță de asigurare pe viață.

Adresați-Vă din vreme Agenturii principale din Arad, (str. Széchenyi 1.) a băncii »Transilvania«, care răspunde imediat și gratuit la orice informațiune în direcția aceasta.

— **Vin de deal din Ghioroc,** calitate escelentă, e de vânzare, cu prețul de 24 cr. (48 fil. litru). A se adresa comanda, minimale de 50 litre la dna Cristina Secula. Arad, str. Kossuth, 68. Butoaiele pentru comanda sunt a se trimite la adresa Mitru Curuț, vințelul Gyorok.

— **Cine vrea să surprindă cu un frumos și plăcut cadou de Anul-nou pe iubiții săi,** să se adreseze cu încredere la juvaerul Weinberger Ferenc, Arad, Szabadságtér 20, (palatul Fischer Eliz). Fiind magazinul încărcat prețurile sunt reduse, marfa cea mai bună și serviciu prompt. Telefon 439.

— **Săpun de viorea de Parma.** Sub această numire de câțiva ani e în circulație un nou săpun folositor. Cine nu iubește mirosul de vioare? Și dacă știm, că acest săpun plăcut face fața fină, dacă știm, că în astfel de calitate și pe lângă așa preț în străinătate nu putem căpăta atare săpun, atunci putem aștepta, ca publicul mare să nu întrebuițeze acest săpun, numai ca să-i tindă mâna de ajutor pregătitorului, ci în interesul său propriu. O bucată 80 fil., 3 bucăți 2 coroane 20 fil. Pregătește Szabó Béla fabricant de săpun de toaletă, Miskolcz. Se poate căpăta în Arad în drugheria lui Vojtek și Weisz, Lugoj în farmacia lui Fischer János, Timișoara în prăvălia lui Wisemayr Ferencz.

— **Atragem atențiunea celorlor noștri să procure toate hainele necesare la firma M. Zs.**

— **Haine de iarnă și de pâr se pot văpsi foarte frumos, asemenea se pot curăți.** Afară de aceea tot felul de vestimente de preț, apoi haine de doliu, — toate se pot curăți sau văpsi din nou. Gulere și manșete se curătesc și fără clor. În fabrica de curățit alui Haltenberger Béla, Cașovia.

Economie.

Concurs cu premii. Comitetul central al »Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiiu« în înțelesul hotărîrii din ședința dela 18 Noemvrie n. c., publică concurs pentru scrierea unei cărți cu titlul »Nutrirea vitelor«, sau îmbunătățirea mijloacelor pentru nutrirea vitelor peste tot, și îndeosebi în anii de secetă.

La scrierea cărții să se aibă în vedere următoarele:

I. Cu considerare la faptul, că mulți nutresc vitele rău, mai ales din lipsa de nutreț mult și bun, se va arăta cum ar trebui făcute:

1. Cultura fânajelor naturale (la șes și la munte);

2. Intocmirea livezilor măestrite;

3. Cultura nutrețurilor măestrite;

4. Cultura napilor de nutreț și a altor plante rădăcinoase;

5. Cultura plantelor, cari fac mari servicii în anii secetoși, arătînd toate mijloacele indicate de știință referitor la modul cum trebuie să se ajute bunul econom în astfel de împrejurări grele.

Se va da extenziune mai mare capitolelor 1 și 5.

II. Cartea va trebui să aibă o extenziune de 3 coale format 8° mic.

III. Va fi scrisă în limbajul înțeles de țaran.

IV. Terminul concursului este 15 Maiu n. 1908.

V. Premiul este de cor. 100.

Sibiiu, 27 Dec. n. 1907.

Comitetul central al »Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiiu«. *Pantaleon Lucașu*, prezident. *Vic. Tordășianu*, secretar.

Bursa de mărfuri și efecte din Budapesta

Budapesta, 2 Ian. 1908.

INCHEEREA la 1 ORĂ :

Grâu pe Apr. 1908 (100 klg.)	26.10—26.12
Secară pe Apr.	23.32—23.36
Ovăs pe Apr.	16.72—16.74
Cucuruz pe Mai 1908	14.40—14.42

INCHEEREA la 4 ORE :

Grâu pe Apr.	26.32—26.34
Secară pe Apr.	23.56—23.58
Ovăs pe Apr.	16.92—16.94
Cucuruz pe Mai 1908	16.78—16.82

Prețul cerealelor după 100 klg. a fost următorul:

Grâu				
e Tisa	—	—	—	24 K. 40—25 K. 65 fil.
Din comitatul Albei	—	—	—	24 » 70—25 » 50 »
De Pesta	—	—	—	24 » 55—25 » 70 »
Bănățenesc	—	—	—	24 » 60—25 » 40 »
De Bacica	—	—	—	24 » 75—25 » 55 »
Săcară	—	—	—	22 » 70—22 » 90 »
Orzul de nutreț, cvalitatea I.	15	»	50—15	» 70 »
» de cvalitatea II	15	»	30—15	» 50 »
Ovăs » I	16	»	95—17	» — »
» » II	16	»	30—16	» 65 »
Cucuruz vechiu	—	»	—	» — »
» nou	13	»	90—14	» 10 »

Poșta Administrației.

D. C. Sibiiu. Am primit 14 cor. ca abonament până la 1 Ian. 1908.

Redactor responsabil Ioan N. Iova.
Editor-proprietar George Nichin.

Haltenberger Béla,

văpsitorie de haine, curăţitorie chimică și fabrică de spălat în aburi.

KASSA.

Se curăță sau se vâpsește cât se poate de frumos, haine de iarnă, blănării, haine de dame, bluse, toalete de bal.

Jachete de piele descolorate, se vâpsec într'o culoare închisă trainică.

Gulerele și manșetele, se curăță și se fac albe ca zăpada, fără chlor.

În cazuri de doliu, se vâpsec imediat hainele în negru.

Firma pune mare preț pe expediarea cât se poate de repede și punctual pe postă și în provincie.

Odăjdii bisericesti, brodăriile se curăță frumos și multă îngrijire.

Dr. Seidner Frigyes

și-a deschis cancelaria advocațională în Arad, Szabadság-tér 10.

Drougerie nouă.

Oszkár Dubiniewicz

Kolozsvár, str. Deák Ferencz nr. 8

Recomandă: Totfelul de articlii pentru curarea vitelor, îngrijirea bolnavilor și .. .. economia casnică. .. ..

Esențe de rum și licor, pudre pentru față, săpunuri, parfumuri, rum, cognac, teă în pachete și cantități după plac.

Aparate și ace pentru braudare fardere.

Plate de lemn formulate pentru lucrări Tarsó, Kerbschnitt și așa zise de ardere.

Drougerie nouă.

IOSIF SZEMES

COJOCAR ÎN BÁCSKA.

Oferează bondițiile sale pentru femeile române, cu prețuri moderate, cari sunt a se căpata numai mai câteva săptămâni în Timișoara-Fabric, strada Andrassy.

.. .. Cel mai ieftin izvor .. .. de cumpărare pentru Crăciun.

Prăvălie nouă.

Fischer Mór

ARAD, piața Andrassy 20. (Palatul Fischer Eliz.)

Bogat asortiment de cele mai nouă și bune calități de porcelan, sticle, lampe, rame, argint de china și aplacca obiecte de valoare și tacâmuri, precum și articole .. de lux. ..

TRUSOURI pentru MIRESE.

Obiecte ocazionale, cadouri de Crăciun și Anul-nou. Mare magazin de pânze de oleiu.

Cadouri de Crăciun.

Numai e emigrare!

pentru că și la noi poate câștiga ca'n America, dacă se ocupă cu industria noastră de casă.

Dă lămuriri prima întreprindere din Ungaria de Sud de mașină de împletit în casă

Kötögép vállalat, Szeged
strada Iskola nr. 18.

S'a fondat la anul 1874.

HAINE

pentru bărbați, juni și copii

din materie de cea mai bună calitate, cele mai moderne, cel mai bun croi, paltoane și pardesii de toamnă și de iarnă în cele mai favorabile condiții și mai ieftine prețuri la

Moskovitz Zsigmond

Liferantul inteligenței române

A * R * A * D,

Edificiul teatrului.

● Filiala în piața Szabadság Nrul 1. ●
Toate vestmintele gata, la dorință se întocmesc conform corpului, fără alta renumerație.

In fiecare săptămână

●● marfă nouă. ●●
Tot felul de bunzi de călătorie, saci de picioare, și alte feluri de blănuri.

Telefon Nrul 534.

Productele de ACID-CARBONIC din Muschong-Buziás

aranjată din nou

expediază și afară de cartel imediat cantitate cât de mare

ACID-CARBONIC-LICHID

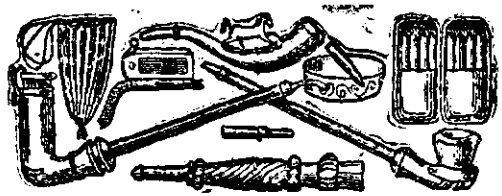
chimicește curat și natural, în lichid din izvoarele de acid carbonic din baia celebră Buziaș, pentru prepararea apelor gazease, pentru restauratori și alte scopuri industriale.

!! Cel mai spornic acid carbonic !!

Extrasul certificatului analizei chimice al institutului de a examina pe cale chimică mâncările și beuturile a. 1907 nr. 4615. „Mirosul și gustul“ e normal. Conținutul de acid carbonic: 99.57%. În urma examinării s'a constatat că aceste corespund pe deplin cerințelor higienii publice și pe baza conținutului carbonic bogat se evaluează de cel mai bun. Cu informații servește prompt:

uroul de expedare de produse acid-carbonice și ape minerale al stației balneare Muschong-Buziaș în Buziás-Fürdő. (MUSCHONG-BUZIÁSFÜRDŐI SZENSAV MŰVEK ES ÁSVÁNYVIZEK SZÉTKÜLDÉSI TELEPE BUZIÁSFÜRDŐN).

Adresa telegrafică: Muschong-Buziásfürdő. Telefon interurban 18.

BAUER GYULA

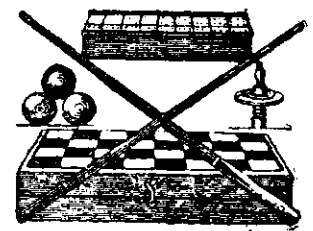
ARAD, PALATUL MINORIȚILOR.

Cele mai avantajoase daruri de Crăciun și Anul-Nou, în magazinuri bogate.

Recomandă pe lângă chezășie pipele de spumă veritabile, precum și trăgătoare (camișe), pipele mici de cigaretă și țigare din borosțean pregătite artistic. Afară de aceasta țin în magazin cele mai fine ciubucuri din materie turcească și din spumă de mare, foarte ieftine.

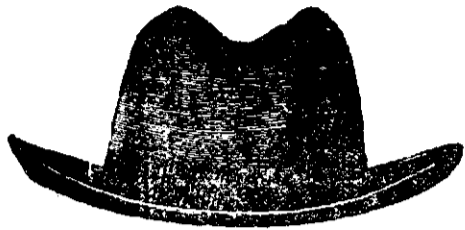
Magazin mare de camișe de prun și vișin.

☞ Pun chezășie în scris, că marfa mea e veritabilă. ☞

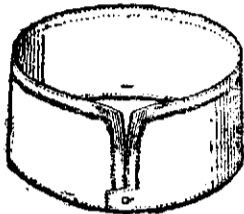
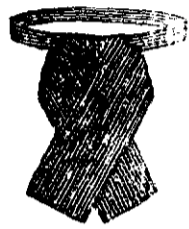
Se primesc reparări, cari se țin de cioplit și strungărit.

Comande din provincie se efectuează repede.

Fondat
în 1860.**MÜNZEL**Telefon
de stat
Nr. 213.**ARAD.**Prăvălie de mâna întâi de pălării și
albituri.

Recomand pe sărbătorile de Crăciun cele mai moderne pălării negre și tari și moi.

Cămăși albe și colorate fără cusur. Cravatele cele mai de gust și moderne.

Batiste franceze de luxur foarte frumoase.

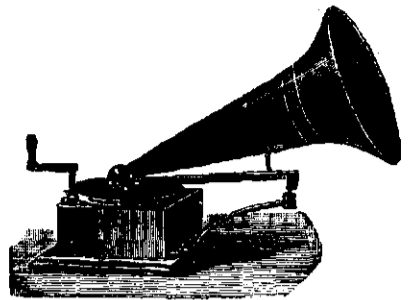
Ieftinătatea prețurilor și calitatea

●● obiectelor fac senzație ●●

**MAȘINI DE VORBIT
GRAMOFOANE**

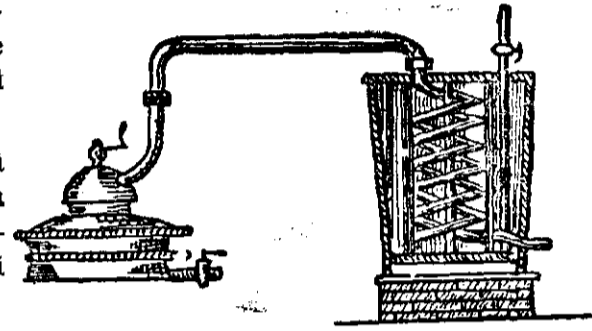
de la 7 coroane în sus.

Cea mai ieftină sursă de a se procura în Ungaria și România. Inregistrații de cânt și muzică, cele mai celebre cântări ale României, muzica militară și lăutari. Soluri de concert, monologuri, cupluri ș. a.

Tóth József,
Szeged, str. Könyök nr. 3
Mare prăvălie de gramofone.

— Catalog de prețuri gratuit. —

● Cel mai potrivit Dar de Crăciun. ●

Correspondență în orice limbă.
Noi plăci românești!Recomand tuturor fierbătorilor de rachiu și de spirt
căldărilemele cele mai nouă și de construcția cea mai nouă, brevete, făcute după sistem propriu.
Prețuri solide și fixe.

Afară de căldările de fier rachiu pregătesc în atelierul meu injectoare practice, de sistem propriu, contra peronosperii. Țin totdeauna în magazinul meu cantitate mai mare de injectoare, ca să pot satisface momentan comenzi mai mari. Aară de aceea am în magazin tot felul de vase de oasă de arsmă, pregătite de mine, cu prețul cel mai culant. Trimet franco prețuri curente ilustrate.

MILAN T. IOVANOVIĆI, căldărar
UJVIDEK, strada Lázár nr. 14.

S'a început deja marele târg de Crăciun, la

REICHEL.

In bazarul de concurență vis-à-vis cu statua „Libertății“.

Asortiment uriaș de jucării și obiecte de lux aranjat pentru jucării de copii și obiecte de lux, cu prețuri cari nu au mai existat.

In grupuri de 5, 16, 25, 45 și 90 împărțit.

Ca orientare pentru public dăm următoarele informații:

Grupul 25.

Ciasornic cu mașinărie, tren, automobil, closon omnibus, jucărie sunătoare, mașină de călcat de nichel, piano cu 8 tonuri, cărți cu chipuri indistrugibile, cărți de povești: Robinson, Grün, Andersen. Lumea basnelor tinereții, jocuri de societate, păpuși îmbrăcate în număr mai mare de 100 păpuși veritabile franceze în mărime de 22 centimetrii, ciasornice de buzunar cu trăgător, vatre de casă, mățuri în număr mare, animale de tinichea, roșile sunătoare, creion în formă de cheie, cuțite creioane și tocure, săbii, puști, chipuri, vioare, mobile de casă, recvizite de bucătărie, soldați de fier, păpuși de celuloid indistrugibile, figuri de jucat, etc.

Grupul 45.

Ciasornice de tras cu mașinărie, trăsuri electrice cu conduct superior, automobil cu vagoane colorate de tras, un aerobat puternic, closoni, și tot feluri de animale, omnibus — motor, vapoare, noutăți de ciasuri sunătoare, armă de casă ideală cu tablă de țintă, trăsura de purtat, echipament întreg de soldat, baionetă cu piele lustruită cu lac, serviciu de porcelan pentru șase persoane, miel cu tonuri muzicale, soldat puternic de nedistrus 6 bucăți, cărți cu chipuri și cu povești, trăsura de păpuși cu roate de gumă, vase de cuină din tinichea, odaie de baie aranjată, mașină de călcat de fier, mojar, strângător de bani cu ciasornic și clopoțel domino de os, păpuși mari de gumă, iepure îndoit regulabil, closoni regulabili, tipograful pentru copii, de mână, lăterne magice, mașini de aburi veritabile, cuburi ilustrate 12 la număr, zidărie de piatră ca joc pentru copii, dulap, mașină pentru socotit, de copii, dobe cari se pot șuruba cu regulator; etc. etc.

Grupul 90.

Animale regulabile trase cu piele, mici mari cu voce și animale din masche. vase frumoase, soldați indistrugibili călări, menagerii, trenuri regulabile cu șine, tot felul de figuri și animale, și mașini de vapor, corăbii, scrinuri «Riditer» de piatră, ferestru de strugar cu garnitură, figure de șac puternice cu tablă de închis, domino de os cu 45 de figuri și 100 și 100 de alte articole.

Păpuși franceze mișcătoare de lemn.Mărime în centimetrii: 26 28 30 32 34 36 39 42 46 50
35 40 45 50 60 80 90 110 145 160

afară de aceasta un mare asortiment de păpuși de piele, păpuși îmbrăcate sau de celuloid.

Păpușele cumpărate la mine le repar, eu, în caz dacă se strică, și primesc tot felul de reparări posibile.

Mare asortiment în articole pentru înfrumșetarea popului de Crăciun.

Gramofone și fonografe, cilindre și plăci de gramofon în tot felul de specii.

Cai pentru copii, de legănat, în toate mărimile.

Obiecte de lux:

Album de ilustrate de plüsch dela 45 cr. în sus, album de suvenire de plüsch dela 25 cr. în sus, casete de cusut, serviciu cu farfurii 90 cr., serviciu de țuică 45 cr., uriaș magazin în obiecte: pentru spălat, mâncat, de ceaiu, portofolii de piele brodate, ciosornice, marmoră sculptată, mese mici de gust, serviciu de fumat de bronz și nenumărate alte obiecte.

Cumpărați argint de China, ocazional.

Umbrele sau ploiere de mătasă și otoman cu 1 florin 70 cr. și nenumărate alte articole

Tot cumpărătorul capătă o mare fotografie.